

III. Jednotlivá průmyslová práva

Tvůrčí práva

III. 1. PATENTY NA VYNÁLEZY

a) Základní pojmy

VYNÁLEZ

Vynález je výsledek technické tvůrčí činnosti lidí. Je to **myšlenka**, která umožňuje v praxi **řešení specifického problému v oblasti techniky** v nejširším slova smyslu. Může se vztahovat k výrobku nebo k výrobnímu postupu. Některé výsledky technické tvůrčí činnosti však právo za vynálezy nepovažuje (např. vědecké teorie, matematické metody, počítačové programy - viz § 3 odst. 2 zákona o vynálezech).

Vynález je patentovatelný podle práva prakticky všech zemí při splnění následujících tří podmínek: (1) řešení je nové, tj. dosud nikde nepublikované, jinými slovy *není součástí stavu techniky*, (2) řešení není zřejmé, tj. patrné kterémukoli odborníkovi bez tzv. vynálezecké činnosti (tj. tvůrčí cílevědomé činnosti, jejímž výsledkem vynález nutně musí být) a (3) vynález je průmyslově využitelný, tj. aplikovatelný pro tovární nebo jinou podobnou výrobu (nestačí jeho fungování v laboratorních podmínkách).

Zřejmost řešení byla definována v rozhodnutí Úřadu průmyslového vlastnictví ze dne 8. listopadu 1994 (č.j. PV 2995-92) takto: "Za zřejmé se považuje vše, co nepřekračuje hranice běžné řemeslné nebo inženýrské rutinní práce, vycházející z profesionálních schopností odborníka v dané oblasti techniky."

Uvedené tři podmínky může daný vynález za určitých okolností splňovat a za jiných okolností nikoli, proto se označují jako *subjektivní*. Kromě nich existují ještě podmínky *objektivní*, které vylučují patentovatelnost určitého vynálezu *vždy*. Mluvíme o *výlukách z patentovatelnosti*, týkajících se např. vynálezů, které jsou v rozporu se zásadami lidskosti a morálky nebo způsobů diagnostiky chorob a léčení (viz § 4 zákona o vynálezech).

PATENT

Patent je formou ochrany vynálezu. Je to veřejná listina, tedy dokument vydaný státním nebo mezinárodním orgánem (patentovým úřadem). Obsahuje mimo jiné vyčerpávající **popis vynálezu** a konstituuje **výlučné právo jeho majitele k jeho využití** (tj. k výrobě, použití, prodeji nebo dovozu). Patentovaný vynález může být využíván jinou osobou zásadně jen se souhlasem majitele patentu. Patentová ochrana je časově omezená (ve většině zemí nejdé 20 let od podání přihlášky) a neobnovitelná.

PŘIHLÁŠKA VYNÁLEZU A ŘÍZENÍ O UDĚLENÍ PATENTU

Přihláška vynálezu (v jiných jazycích "přihláška patentu" - patent application, demande de brevet) je žádost o udělení patentu na vynález, podávaná k patentovému úřadu. Podává ji buď původce (autor) vynálezu nebo osoba jiná (např. v případě tzv. *podnikových vynálezů* jeho zaměstnavatel). Přihláška musí splňovat náležitosti formální a obsahové. Musí

obsahovat čtyři hlavní prvky: žádost o udělení patentu, popis vynálezu (tak, aby ho na základě tohoto popisu dokázal realizovat odborník v dané oblasti), nároky a anotaci. Je-li to třeba, musí přihláška obsahovat také nákres.

Patentový nárok je z právního hlediska nejdůležitější částí přihlášky (a následně i uděleného patentu). Je vlastně definicí vynálezu specifikující, v čem je řešení nové a co tedy má být předmětem ochrany. Nároky jsou rozhodující pro stanovení *věcného rozsahu ochrany*. Nárok (definice) má obecnější *předvýznamovou část*, ve které se uvede nejbližší vyšší rod, do něhož předmět spadá, a *část významovou*, v níž jsou uvedeny odlišovací znaky. Obě části jsou odděleny výrazem "vyznačuje se tím, že". Příklad: *Způsob výroby drobných výrobků z plastů, prováděný lisováním, vyznačující se tím, že roztavená hmota plastu se ze spodní strany zatlačuje přes kanálky desky do dutin formy a současně se tvaruje vrchní deska ...* Předmětem patentové ochrany tedy nebude výroba drobných výrobků z plastů jako taková, ale pouze její specifikovaný způsob.

Anotace neboli referát (anglicky *abstract*) je stručné resumé popisu vynálezu uvedené na první straně přihlášky. Slouží k rychlé orientaci uživatele patentového dokumentu, aby věděl, zda je pro něho zajímavý vlastní podrobný popis vynálezu uvedený na dalších stranách přihlášky.

Řízení se zahajuje podáním přihlášky vynálezu, která je nejprve podrobena **předběžnému průzkumu**, kdy patentový úřad zkoumá, zda předmět přihlášky je patentovatelný a zda je v přihlášce vysvětlen tak jasně, aby jej případně mohl odborník uskutečnit. Není-li předmět přihlášky patentovatelný, úřad ji zamítne. Přihláška je zveřejněna zpravidla po 18 měsících od podání. Po jejím zveřejnění může kdokoli podat k úřadu připomínky k patentovatelnosti jejího předmětu.

Přihlašovatel může poté podat žádost o **úplný (věcný) průzkum**, při němž úřad zkoumá, zda předmět přihlášky splňuje výše uvedené tři subjektivní podmínky. V kladném případě úřad přihlašovatelovi udělí patent, zapíše ho do patentového rejstříku, zveřejní ho a oznámí v patentovém věstníku. Zveřejnění znamená, že kdokoli si může výtisk příslušného patentu zakoupit. Obsah patentu jakožto veřejné listiny není chráněn autorským právem.

Uvedený postup řízení o přihlášce vynálezu odpovídá současné české právní úpravě a označuje se za *řízení s odloženým průzkumem*. V jiných zemích se můžeme setkat s řízením sestávajícím pouze z předběžného průzkumu (kdy věcný průzkum se pro určitou skupinu vynálezů, řidčeji pro všechny vynálezy vůbec neprovádí, tzv. "registrační systém"), nebo s řízením, kdy se naopak věcný průzkum provádí hned v rámci průzkumu úplného, a to automaticky bez žádosti přihlašovatele.

Majitelem patentu je zpravidla přihlašovatel, tedy často nikoli sám autor (původce) vynálezu. V současné době je velká část vynálezů vytvořena v rámci pracovního poměru a přihlašovatel i majitel patentu jsou pak příslušní zaměstnavatelé (podniky, společnosti, tedy právnické osoby - srov. §§ 8 a 9 zákona o vynálezech).

ÚPRAVA OCHRANY VYNÁLEZŮ V ČESKÉ REPUBLICĚ

Platnou českou úpravu obsahuje zákon č. 527/1990 Sb. o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích. Patenty uděluje Úřad průmyslového vlastnictví v Praze.

USTANOVENÍ PAŘÍŽSKÉ UNIJNÍ ÚMLUVY O PATENTECH

Pařížská unijní úmluva, stejně jako většina dalších mnohostranných úmluv z oblasti duševního vlastnictví, byla zamýšlena jako souhrn pravidel, která měly smluvní

státy respektovat svým vnitrostátním zákonodárstvím. Úmluva však obsahuje rovněž některé přímo použitelné normy, které mohou být přímo aplikovány na příslušné vnitrostátní vztahy. Takovéto normy hmotně právní povahy označuje mezinárodní právo soukromé jako tzv. *přímé normy*. Přímou vnitrostátní účinnost pak tyto normy mají v zemích, kde byly příslušným způsobem začleněny do vnitrostátního práva (což zřejmě není případ ČR). Nejdůležitější z těchto přímých norem, které se týkají patentů, jsou následující: a) Patenty udělené v různých smluvních státech jsou **nezávislé**. Znamená to, že udělení či zamítnutí patentu v jednom státě nikterak neovlivňuje jeho platnost ve státě jiném. b) Původce (autor) vynálezu má právo, aby jeho **jméno** bylo v patentu uvedeno jako takové, což je praktické u patentů, jejichž majitelem je jiná osoba. c) Udělení patentu nesmí být odmítnuto jen proto, že v daném státě je **omezen nebo zakázán prodej** patentovaného výrobku nebo výrobku vyrobeného s použitím patentovaného postupu. Udělení patentu nesmí být rovněž odmítnuto nebo patent nesmí být zrušen jen proto, že majitel patentu v daném státě uvedl na trh patentovaný výrobek nebo výrobek vyrobený s použitím patentovaného postupu, pokud pochází z jiného, avšak smluvního státu. d) Každý smluvní stát může přijmout legislativní opatření k zavedení **nucené licence**, směřující k zabránění zneužívání patentů (tzv. blokážní patenty). Nucená licence (tj. povolení k využívání vynálezu bez souhlasu majitele patentu) se uděluje na žádost po třech letech od udělení patentu, resp. po čtyřech letech od data podání přihlášky, a to proto, že majitel patentu znemožňuje jeho využívání (zcela nebo zčásti), aniž by k tomu měl legitimní důvody. Podrobnosti o nucené licenci jsou obsaženy v kapitole *Práva vyplývající z duševního vlastnictví*. e) Úmluva předepisuje členským státům povinnost povolit alespoň šestiměsíční **poshověcí lhůtu** k zaplacení poplatků stanovených pro zachování práv průmyslového vlastnictví. Znamená to, že nezaplacením poplatku ani v poslední den lhůty právo nezaniká, avšak pouze za podmínky, že poplatek bude zaplacen nejpozději do konce dodatečné lhůty, a to případně s přírůžkou za prodloužení. Toto ustanovení umožňuje mimo jiné sladit tyto platby s termíny pro placení daní. f) Je-li patentované zařízení použito při konstrukci plavidla, letadla nebo vozidla, které se dostane náhodně nebo na přechodnou dobu na území smluvního státu, který patentovou ochranu poskytuje, nepovažuje se to za porušení práv majitele patentu.

USTANOVENÍ DOHODY TRIPS O PATENTECH

Dohoda TRIPS (články 27 a násl.) obsahuje řadu zejména hmotně právních ustanovení, která jsou sice v některých směrech podrobnější než v Pařížské unijní úmluvě, ale takto stanovený minimální standard je z hlediska českého práva samozřejmostí: - Předmětem patentu může být jakýkoli vynález, ať se týká výrobku nebo výrobního postupu, splňuje-li objektivní podmínky patentovatelnosti. Výjimky z patentovatelnosti v závažných případech (ochrana veřejného pořádku, životního prostředí apod.) jsou v Dohodě taxativně vypočítány. - Doba patentové ochrany je nejméně 20 let od data podání přihlášky. - Patent je převoditelný a svolení k jeho využívání je možno udělit licenční smlouvou. - Podmínky nucené licence jsou velmi podrobně upraveny v článku 31. - Je-li předmětem patentu výrobní postup, má se za to, že shodný výrobek, vyráběný bez souhlasu majitele patentu, byl získán patentovaným postupem, je-li výrobek získán tímto postupem nový a/nebo je-li podstatná pravděpodobnost, že shodný výrobek byl vyroben výrobním postupem a že majitel patentu nemohl přes přiměřené úsilí určit skutečně užitý výrobní postup. Toto je ovšem vyvrátitelná domněnka, kde může žalovaná strana prokázat opak.

b) Ochrana tuzemských vynálezů v cizině a cizích vynálezů v tuzemsku

DŮVODY PRO ZAHRANIČNÍ OCHRANU

Prvořadým důvodem ochrany nejen vynálezů, ale i dalších průmyslových práv v zahraničí je *ochrana českého exportu*. Bez dostatečné průmyslově právní ochrany si nelze představit exportní činnost do cizího státu, chce-li vývozce udržet a upevnit svou pozici, případně své monopolní postavení, je-li na daném teritoriu dobře zaveden. Průmyslově právní ochrana umožňuje jejich majiteli tato práva výlučně využívat a neomezeně s nimi disponovat, především prodávat zde své zboží těmito právy chráněné. To se týká dvojnásob předmětů inovačně významných, které nelze snadno nahradit jiným řešením. Průmyslově právní ochrana je důležitá i ve státech, kam výrobce hodlá exportovat své výrobky v budoucnu. Rozhodnutí v tomto směru je však již značně rizikové s ohledem na vysoké náklady spojené se získáním ochrany.

Dalším důvodem pro zajištění zahraniční ochrany je důvod licenční, tedy úmysl majitele práva poskytnout využívání svých práv dalším subjektům na určeném teritoriu. Tato ochrana má smysl především tam, kde se objeví o licenci zájemce. Jinak jde opět o značně rizikovou akci.

Zbývající důvody pro zajištění zahraniční patentové ochrany jsou spíše komerčně propagačního charakteru. Udělený patent, a to zejména ve vyspělém státě nebo v rámci Evropské patentové organizace, je velmi účinnou a levnou reklamou vynálezu, neboť patentové dokumenty jsou bezplatně šířeny po celém světě a všude rovněž studovány. Kromě toho patent udělený patentovým úřadem s pověstí kvalitního průzkumu prakticky zajišťuje úspěch při přihlašování vynálezu k ochraně i v jiných státech.

TRADIČNÍ SYSTÉM PATENTOVÉ OCHRANY

Pro patenty platí totéž, co pro jiné součásti duševního vlastnictví, tedy princip teritoriality. Prostorové účinky patentů jsou omezeny hranicemi příslušných států. **Tradiční systém ochrany vynálezů** vyžaduje proto *podání samostatné přihlášky v každém státě, kde je pro daný vynález patentová ochrana požadována*. Tyto přihlášky se doporučuje podat v průběhu roční prioritní doby stanovené Pařížskou unijní úmluvou, neboť jinak se nelze dovolávat priority. (Neznamená to tedy, že po uplynutí prioritní doby nelze přihlášku podat vůbec, avšak podmínkou je její nezveřejnění, ke kterému v ČR dochází až po 18 měsících od podání.) Rok má tedy přihlašovatel na to, aby posoudil nutnost ochrany svého vynálezu v jednotlivých zemích, pravděpodobnost úspěchu přihlášky v každé z nich, aby vypracoval, nebo spíše nechal vypracovat přihlášky pro jednotlivé země (každou podle specifických požadavků včetně překladů do příslušných jazyků) a všechny stihl podat. Ve skutečnosti je tato lhůta podstatně kratší (cca 6 - 9 měsíců), neboť technická příprava přihlášky, její ověřování a překlady si mohou vyžádat tři i více měsíců.

Uvedený postup je ovšem značně časově a zejména finančně náročný. Vyžaduje značné výdaje na zahraniční patentové zástupce, na znalce-tlumočníky a na poplatky spojené s podáním přihlášky a s řízením, které mohou být zcela ztracenou investicí v případě jejího

neúspěchu. V průběhu prioritní doby přihlašovatel pochopitelně nemůže znát výsledek řízení ani o první z podaných přihlášek a může se tedy stát, že jeho vynález nebude na příklad splňovat podmínku novosti a přihláška bude v důsledku toho všude zamítnuta. Je-li přihlašovatelem jednotlivec nebo malá firma, nemá zpravidla na takovou ochranu svého vynálezu v cizině vůbec prostředky a musí se buď ochrany vzdát, nebo převést svá práva na jiný subjekt.

Každý jednotlivý patentový úřad, k němuž je přihláška podána, musí provést její průzkum. Tam, kde je součástí řízení o přihlášce úplný průzkum, každý z těchto úřadů musí provést příslušnou rešerši, musí posoudit vynález z hlediska patentovatelnosti a posléze rozhodnout o udělení patentu. Všechny úřady pracují pochopitelně nezávisle na sobě, každý podle svých pravidel.

Nebereme-li v úvahu v minulosti téměř nevyužívanou možnost žádat o tzv. evropský patent (viz dále), popsaná tradiční cesta byla až do roku 1991 pro československé přihlašovatele jedinou cestou, jak mohli získat patentovou ochranu v zahraničí. Byla to rovněž jediná cesta pro zahraniční přihlašovatele, kteří chtěli získat ochranu svých vynálezů v Československu.

Uvedený tradiční systém se kromě těžkopádnosti a nákladnosti vyznačuje i dalšími komplikacemi: přihlášku vynálezu je třeba nechat přeložit do úředních jazyků všech zemí, kam bude podána. I v kladném případě bude výsledkem několik samostatných patentů s lišícími se patentovými nároky, tedy s nesterjním rozsahem ochrany, i když jde o tentýž vynález. Každý z udělených patentů se řídí právem státu, kde byl udělen, tedy má v různých zemích různý režim. Je třeba platit opět do každé země zvlášť udržovací poplatky v příslušné výši a v příslušných lhůtách.

V šedesátých letech tohoto století vzrostla především ve vyspělých zemích aktivita v přihlašování vynálezů k ochraně takovou měrou, že úvahy o internacionalizaci patentové ochrany bylo třeba rychle realizovat. Patentové úřady jednotlivých zemí začaly být přetíženy a hromadily se na nich nevyřízené přihlášky. Velká část těchto přihlášek byla podávána v různých zemích ve vztahu k témuž vynálezu, neboť jen tak bylo možno překonat teritoriální omezenost práv při potřebě ochrany vynálezu ve více zemích. Stejně úkony činěné jednotlivými patentovými úřady se tak mnohokrát opakovaly. Všude bylo třeba provést rešerši, podrobit přihlášku průzkumu, publikovat ji, případně udělit patent.

Uvedené problémy vedly ke snahám o vytvoření systému, v němž by se přihlašovatel mohl vyhnout zbytečným formalitám a zejména multiplicitě stejných úkonů u několika patentových úřadů, snížit tím náklady a před jejich vynaložením získat větší jistotu, že jeho přihláška bude v určených zemích přijata. Další snahy pak směřují k tomu, aby pro patentovou ochranu ve více státech stačil jediný ochranný dokument podléhající jedinému právnímu režimu, mezinárodní patent, tedy k překonání teritoriálního omezení ochrany.

c) Mezinárodní přihlášky patentů - Smlouva o patentové spolupráci (PCT)

Překonání teritoriální omezenosti patentových práv se ubírá naznačenými dvěma směry. Ambicióznější z nich se snaží o vytvoření patentu, který by měl **účinnost ve více státech**. To se svým způsobem již podařilo na **regionální bázi** zejména v rámci skupiny zemí Evropy a podobných seskupení v Africe a na většině území bývalého SSSR. V Evropě byl v 70. letech na základě *Evropské patentové úmluvy* vytvořen tzv. evropský patent. Vzhledem k tomu, že Česká republika intenzivně usiluje o přístup k této úmluvě, je jí věnována zvláštní kapitola.

Druhý směr se snaží o internacionalizaci věcně užší, ale zato na širší teritoriální bázi: byl vytvořen institut **mezinárodních přihlášek patentů**, v jehož rámci byla

velmi specifickým způsobem **internacionalizována část procedury řízení o přihláškách (nikoli patentová ochrana samotná)**. Tento systém byl zaveden *Smlouvou o patentové spolupráci (Patent Cooperation Treaty)*, sjednanou ve Washingtonu v roce 1970, která vstoupila v platnost v roce 1978. Smlouva dala zkratkou svého anglického názvu (**PCT**) jméno celému systému jí založenému. Smlouva PCT je často označována za nejvýznamnější mezinárodně právní instrument v oblasti patentové spolupráce, a to od dob sjednání Pařížské unijní úmluvy.

Smlouva PCT upravuje podání mezinárodní přihlášky vynálezu, rešerši, průzkum a šíření technických informací v přihlášce obsažených. Vlastní udělení patentu a obsah patentové ochrany zůstává plně v pravomoci smluvních států, respektive jejich patentových úřadů. Smluvní státy PCT tvoří *Unii PCT*, která je zvláštní unií ve smyslu ustanovení Pařížské unijní úmluvy. ČSFR ke Smlouvě přistoupila v roce 1991. ČR je smluvní stranou od svého vzniku dodnes (taktéž SR).

Hlavním cílem PCT je v zájmu přihlašovatelů i patentových úřadů zjednodušit, zefektivnit a zlevnit postup vedoucí k získání patentové ochrany vynálezu ve více zemích. Systém PCT spočívá v tom, že podání jediné (mezinárodní) přihlášky má tytéž účinky jako podání národních přihlášek ve všech smluvních státech, které si přihlašovatel zvolí. Přihlašovatel tak nemusí v rozmezí jednorocní prioritní lhůty vynaložit ve všech těchto zemích nezbytné náklady na překlady, zastoupení, poplatky apod. Tyto výdaje bude mít až mnohem později a zejména s představou o šancích na úspěšné ukončení řízení udělením jednotlivých národních patentů.

Podstata PCT spočívá v následujícím: a) namísto několika národních se podává jediná, **mezinárodní přihláška**, účinná ve všech smluvních státech, které přihlašovatel určil, b) zavádí se jediný **formální průzkum** mezinárodní přihlášky prováděný jediným patentovým úřadem, c) každá mezinárodní přihláška je podrobena **mezinárodní rešerši**, d) zavádí se centralizované **mezinárodní zveřejňování** mezinárodních přihlášek Mezinárodním úřadem (tj. sekretariátem Světové organizace duševního vlastnictví), e) poskytuje se (hojně využívaná) možnost **mezinárodního předběžného průzkumu** mezinárodních přihlášek. Všechny právě popsané úkony tvoří dohromady tzv. **mezinárodní fázi řízení PCT**. Na ni navazuje tzv. **národní fáze**, která již probíhá před jednotlivými patentovými úřady určených smluvních zemí a která končí v pozitivním případě udělením patentu a jeho zveřejněním.

Mezinárodní přihlášku může podat právnická nebo fyzická osoba, která je příslušníkem smluvního státu nebo má na jeho území bydliště (sídlo), a to k patentovému úřadu tohoto státu (přijímající úřad). V ČR se mezinárodní přihláška podává k Úřadu průmyslového vlastnictví. Přihlašovatel musí být povinně zastoupen patentovým zástupcem nebo advokátem. Mezinárodní přihláška má od data podání stejné účinky jako přihláška národní podaná v každém z určených států.

První část mezinárodní fáze je upravena v **kapitole I PCT**. Přihlašovatel podává jedinou přihlášku k jedinému úřadu v jediném jazyce. V přihlášce je třeba vyjmenovat smluvní státy, v nichž je ochrana požadována (**určené státy**). Přijímající úřad stanoví tzv. mezinárodní datum podání a provede formální průzkum přihlášky, která je poté zaslána Mezinárodnímu úřadu do Ženevy (správce systému PCT). Kopie přihlášky je zároveň zaslána příslušnému (předem zvolenému) **orgánu pro mezinárodní rešerše**. Tento orgán provede rešerši na stav techniky a vydá **zprávu o mezinárodní rešerši**, ve které uvede všechny dokumenty a publikace, které mají vztah k přihlašovanému vynálezu. Zpráva neobsahuje žádné závěry ani doporučení.

Orgány pro mezinárodní rešerše jsou v současné době patentové úřady Austrálie, Japonska, Rakouska, Ruska, Švédska, USA a Evropský patentový úřad (EPO) v Mnichově. Tyto úřady jsou povinně vybaveny tzv. minimální dokumentací PCT ("PCT

Minimum Documentation"), jež zahrnuje úplnou patentovou dokumentaci vybraných zemí od roku 1920 do současnosti a více než 200 titulů vědeckých a odborných časopisů z celého světa. Česká republika zvolila pro řešerše svých mezinárodních přihlášek úřad Rakouska a EPO.

Přihlašovatel, který se ze zprávy o mezinárodní rešerši dozví, že jeho vynález již byl v jiném dokumentu popsán a nesplňuje tedy podmínku novosti, zpravidla přihlášku stáhne, neboť nemá šanci na udělení patentů v určených státech. Není-li tomu tak, je přihláška spolu se zprávou o mezinárodní rešerši a s případnými změnami nároků zveřejněna krátce po uplynutí lhůty 18 měsíců od data podání (resp. od data priority). Ihned poté je přihláška a zpráva o mezinárodní rešerši zaslána určeným úřadům, tj. patentovým úřadům smluvních států, v nichž přihlašovatel žádá ochranu. Poté následuje buď druhá část mezinárodní fáze nebo fáze národní.

Druhá část mezinárodní fáze je upravena v **kapitole II PCT**, která však neváže ty smluvní státy, které učinily výhradu. Pro jejich přihlašovatele je tedy vyloučená. I z hlediska přihlašovatele je její uplatnění fakultativní, na rozdíl od kapitoly I, podle které se postupuje ve všech případech.

Kapitola II umožňuje přihlašovatelovi požádat o **mezinárodní předběžný průzkum** své přihlášky, a to z hlediska kritérií patentovatelnosti (novost, nezjevnost a průmyslová využitelnost). V žádosti přihlašovatel zvolí smluvní státy, v nichž požaduje ochranu a v nichž hodlá výsledky průzkumu použít. Je pochopitelné, že nelze zvolit smluvní stát, který není kapitolou II PCT vázán. Žádost o mezinárodní předběžný průzkum musí být podána před uplynutím 19 měsíců od data podání přihlášky (resp. od data priority), aby přihlašovatel získal výhodu vstoupit do národní fáze až ve 30. měsíci řízení.

Předběžný průzkum provádějí orgány pro mezinárodní předběžný průzkum. Jsou to tytéž patentové úřady, které působí jako orgány pro mezinárodní rešerše, a navíc britský patentový úřad. Mezinárodní předběžný průzkum je obdoba běžného úplného průzkumu prováděného národními patentovými úřady. Podle jeho výsledku má přihlašovatel možnost úpravy přihlášky nebo uplatnění protiargumentů. Předběžným průzkumem procházejí přibližně dvě třetiny mezinárodních přihlášek.

Zpráva o mezinárodním předběžném průzkumu je zaslána přihlašovatelovi a zvoleným úřadům. Její závěry nejsou pro nikoho závazné, avšak přihlašovatel poskytuje spolehlivé vodítko pro hodnocení jeho přihlášky z hlediska šancí na udělení patentu v jednotlivých zvolených státech.

V průběhu mezinárodní fáze podle kapitoly I může přihlašovatel podle výsledků mezinárodní rešerše změnit nebo doplnit nároky přihlášky s účinky pro všechny určené státy. V průběhu mezinárodní fáze podle kapitoly II může přihlašovatel na základě písemného závěru examinátora během mezinárodního předběžného průzkumu měnit nebo doplňovat kteroukoli část své přihlášky.

Do **národní fáze** přihláška nevstupuje automaticky, nýbrž na základě určitých úkonů přihlašovatele. V první řadě musí být zaplacen u každého z určených úřadů národní poplatek. Dále musí být předložen překlad přihlášky do úředního jazyka každého z těchto úřadů. Lhůta pro tyto úkony je v jednotlivých státech 30, resp. 20 měsíců od data podání přihlášky (nebo data priority) podle toho, zda jde či nejde o stát zvolený přihlašovatelem pro účely mezinárodního předběžného průzkumu do konce 19. měsíce řízení. Nejsou-li tyto dva úkony provedeny ve stanovené lhůtě, přihláška ztrácí v daném státě účinnost.

Národní řízení o přihlášce PCT je stejné jako řízení o přihlášce podané přímo u národního úřadu. Ten také rozhodne o tom, zda se spokojí s výsledky mezinárodního předběžného průzkumu, byl-li proveden, nebo zda věcný průzkum provede ještě sám. I během národní fáze (v určené lhůtě) má přihlašovatel možnost změnit nebo doplnit popis vynálezu, nároky nebo nákresy.

System PCT je v současné době celosvětově velmi oblíben, neboť racionalizuje práci patentových úřadů a šetří peníze přihlašovatelů. Počet podaných mezinárodních přihlášek vykazuje roční růst 15% a celkový počet podaných přihlášek od roku 1978 dodnes již výrazně přesáhl čtvrt miliónu, což představuje ekvivalent více než 6 miliónů národních přihlášek. Více než dvě třetiny přihlášek jsou podávány v angličtině.

Cesta PCT je výhodná především u vynálezů, kde přihlašovatel nemá jistotu o významu a případně o úrovni svého vynálezu. *Smyslem systému PCT je právě vytvořit optimální podmínky pro získávání patentové ochrany mimo jiné tím, že se maximálně oddaluje rozhodnutí o výběru států pro tuto ochranu.*

d) Překonání teritoriální omezenosti patentů. Evropský regionální patent

Překonání teritoriální omezenosti patentů se doposud podařilo na bázi regionální. Regionální patenty existují kromě Evropy (viz dále) také v Africe (organizace ARIPO sdružující některé anglofonní státy, OAPI sdružující některé státy frankofonní) a na území bývalého SSSR (tzv. Eurasijská patentová organizace). Pro Českou republiku má bytostný význam regionální patent evropský, o němž je nyní podrobněji pojednáno.

V roce 1973 byla v Mnichově podepsána pod záštitou Rady Evropy *Úmluva o udělování evropských patentů* (běžně zvaná "*Evropská patentová úmluva*"). Úmluva vstoupila v platnost v roce 1978 a byla doplněna čtyřmi protokoly a prováděcím předpisem. Úmluva je zvláštní dohodou ve smyslu Pařížské unijní úmluvy a zároveň smlouvou o regionálním patentu podle PCT.

Úmluva vytváří pro smluvní státy společné právo na udělování patentů na vynálezy (**tzv. evropských patentů**). Tyto evropské patenty mají v každém státě **stejně účinky, jako patenty národní**. Udělení evropského patentu lze požadovat pro všechny nebo jen pro některé ze smluvních států.

Úmluva vytvořila **Evropskou patentovou organizaci** tvořenou **Evropským patentovým úřadem** (European Patent Office/Office européen des brevets - **EPO/OEB**) a Správní radou. Sídlo má v Mnichově s pobočkami v Haagu, Berlíně a Vídni. Jazyky EPO jsou němčina, angličtina a francouzština.

Úmluva obsahuje četná **hmotně právní ustanovení** týkající se patentového práva. Jedná se vlastně o mezinárodní kodifikaci patentového práva, které platí vedle úpravy národní a které se aplikuje pouze na případy, kdy je podána přihláška evropského patentu. Tu může podat kterákoli osoba (fyzická i právnická). Nevyžaduje se žádný vztah k některému ze smluvních států, takže evropskou přihlášku může podat i osoba, která má bydliště nebo sídlo v nesmluvním státě. Ochrana lze však požadovat jen ve státech smluvních, přičemž jejich počtem se řídí výše poplatku. Doba platnosti evropského patentu je 20 let ode dne podání přihlášky. Evropský patent poskytuje svému majiteli v každém smluvním státě, pro který byl udělen, *stejná práva, jaká by pro něho vyplývala z národního patentu uděleného v tomto státě*. Je-li předmětem patentu výrobní postup, vztahuje se ochrana i na výrobky, které byly tímto postupem bezprostředně vyrobeny. Porušení evropského patentu se posuzuje podle práva smluvního státu, na jehož území k porušení došlo (*lex loci delicti*).

Evropská patentová přihláška má v určených smluvních státech **účinky řádně podané národní přihlášky**. Evropská přihláška poskytuje přihlašovatelovi ode dne zveřejnění **předběžnou ochranu**, kterou jsou tatáž práva, která by pro něho vyplývala z národního patentu uděleného pro příslušný stát.

Evropská přihláška musí obsahovat žádost o udělení evropského patentu, popis vynálezu, nároky, výkresy a anotaci (referát). Přihláška zakládá povinnost k zaplacení přihlašovacího poplatku a rešeršního poplatku. Navíc je třeba zaplatit za každý smluvní stát,

ve kterém je ochrana požadována, zvláštní poplatek. Prioritu podle Pařížské unijní úmluvy je možno uplatnit obvyklým způsobem.

Řízení o přihlášce evropského patentu je *řízením s odloženým průzkumem*. Přihlašovací útvar EPO provede nejprve předběžný průzkum přihlášky. Rešeršní útvar poté připraví zprávu o evropské rešerši. Přihláška je zveřejněna co nejdříve po uplynutí 18 měsíců ode dne podání přihlášky nebo ode dne přiznání práva přednosti. Zveřejněním se obsah přihlášky stává součástí stavu techniky a počíná předběžná ochrana vynálezu. Podá-li přihlašovatel písemnou žádost o provedení úplného (věcného) průzkumu, je povinen zaplatit poplatek za průzkum. Po provedení tohoto průzkumu průzkumový útvar rozhodne o udělení patentu.

Rozhodnutí o udělení evropského patentu nabývá účinnosti dnem, kdy je oznámeno v **Evropském patentovém věstníku**. Proti takto oznámenému udělenému patentu je možno podat do 9 měsíců od oznámení písemné odůvodněné **námítky**, o kterých rozhoduje v kontradiktorním řízení námitkový útvar EPO.

Proti rozhodnutím přihlašovacího, průzkumového, námitkového a právního útvaru lze podat **stížnost**, a to ve lhůtě dvou měsíců od doručení napadaného rozhodnutí. Ve lhůtě čtyř měsíců od téhož data musí být stížnost písemně odůvodněna. Stížnost má odkladný účinek a rozhoduje o ní stížnostní útvar EPO.

Kromě stížnostního útvaru působí v EPO **Velká stížnostní komora**, která rozhoduje o právních otázkách zásadní povahy. Její rozhodnutí jsou závazná pro stížnostní útvar při rozhodování o podaných stížnostech. Organizace obou orgánů má určité rysy organizace soudní. Při rozhodování o podaných stížnostech nepodléhají EPO.

Přihlašovatel nebo majitel evropského patentu může podat žádost o **změnu na národní patent** v případech, kdy evropská přihláška byla vzata zpět nebo zamítnuta nebo byl-li evropský patent odvolán. Mezinárodní přihlášky, podané podle Úmluvy PCT, mohou být předmětem řízení před EPO.

EPO vede Evropský patentový rejstřík. Zápisy do tohoto rejstříku se provádějí až po zveřejnění přihlášky. EPO rovněž vydává oficiální publikace, jako Evropský patentový věstník a Úřední list EPO.

Evropský patentový úřad patří mezi největší patentové úřady světa. V současné době má zhruba 4000 zaměstnanců. Hlavní sídlo je v Mnichově, část je dislokovaná v Rijswijku u Haagu a menší pobočky v Berlíně a ve Vídni.

Už ve stadiu podání přihlášky patentu se projevuje první velká výhoda integrovaného systému: namísto patentového průzkumu prováděného paralelně a stejně v každé zemi, kam by byl vynález přihlášen, provádí se jediný průzkum v EPO. Jedná se o velmi kvalifikovaný průzkum podstaty přihlášeného vynálezu, tj. jeho novosti a technické pokrokovosti. Znamená to ve svých důsledcích podstatné snížení nákladů na zpracování každé přihlášky, a to nejen z hlediska přihlašovatele, ale i členských států. K tomu je třeba dodat, že národní patentové úřady menších států nemají dostatečné prostředky pro kvalitní patentový průzkum a některé z nich ho ani neprovádějí (např. Švýcarsko, s výjimkou přístrojů pro měření času), čímž se snižuje kvalita a zvyšuje pravděpodobnost napadení uděleného patentu. Přesun řízení o přihlášce patentu na EPO vede ke snížení počtu národních přihlášek a k úsporám pracovních sil v národních úřadech. Počet přihlášek evropských patentů činí v současné době více než 55 000 ročně (oproti 3 600 v r. 1978). Přesun přihlašovatelů k EPO se projevuje snížením počtu národních přihlášek v členských zemích: v r. 1977 v nich bylo podáno celkem přes 263 000 přihlášek, zatímco v r. 1986 již jen necelých 137 000, tedy 48%, a to i přesto, že počet přihlašovaných vynálezů rok od roku roste. Pokud jde o přihlašovatele, v zásadě velké firmy dávají přednost evropskému patentu, zatímco drobní přihlašovatelé volí přibližně z poloviny cestu národních patentů ve vybraných členských státech.

Centralizace udržování platnosti patentu má obdobné výhody. Celková menší pracovní náročnost se odráží ve výrazně nižších udržovacích poplatcích, než by byly ty, které by držitel patentu musel zaplatit dohromady ve všech příslušných národních úřadech.

Výše rozpočtu EPO činila v r. 1987 460 mil. DM. Hlavními příjmy jsou poplatky za zpracování přihlášky a za udržování platnosti patentu. V r. 1982 přešel EPO na samofinancování, tj. od této doby neplatí členské země žádné příspěvky. Dimenze EPO umožňují nasazení nejmodernější techniky při zpracování přihlášek vynálezů a pro vedení a využívání obrovského objemu dokumentace. V pokročilém stadiu je realizace projektu úplné automatizace (komputerizace) veškeré činnosti. Již dnes jsou přihlášky evropských patentů přijímány zčásti ve strojně čitelné formě (na disketách) a automaticky vkládány do informačního systému. Ten zahrnuje nejen proceduru zpracování těchto přihlášek až do stadia udělení patentu, ale je také informační databází vědeckotechnické informace obsažené v patentových dokumentech EPO.

Výhody evropského patentu spočívají především v následujícím: - Vynález je chráněn jediným patentem v kterémkoli členském státě (podle přání přihlašovatele). - Náklady na získání evropského patentu jsou podstatně nižší než by tomu bylo při získávání patentů v jednotlivých členských státech. - Přihláška se podává v jediném jazyce; do jazyků států, v nichž byla ochrana požadována, se překládá až udělený patent. - *Vysoká kvalita rešerší a zejména věcného průzkumu zaručuje udělení "silného" patentu, jehož úspěšné napadení je velmi nepravděpodobné.* - Evropský patent má i propagační význam, neboť je pro potencionální obchodní partnery zárukou kvality patentovaného vynálezu.

EPO je velmi zdařilým prvkem v evropské integraci. Daří se naplňovat cíle Mnichovské dohody o udělování evropských patentů, jimiž jsou především usnadnit a posílit ochranu vynálezů v členských státech při současném snížení nákladů na obdržení a udržení této ochrany. Přihlašovací a udržovací poplatek se platí sice vyšší, než v kterémkoli národním úřadě, ale nesrovnatelně nižší, než by byl součet národních poplatků v zemích, v nichž se ochrana požaduje, jsou-li více než dvě. Poplatek za řízení o průměrné přihlášce včetně udělení patentu účinného v 8 členských státech činí cca 11 000 DM.

I když EPO nemá žádnou právní ani institucionální návaznost na Evropská společenství, považuje se za velmi důležitý element evropské hospodářské integrace a proto Dohoda o přidružení ČR k ES uložila České republice vstup do této organizace, který se připravuje pro nejbližší dobu.

Členské státy: Belgie, Dánsko, Irsko, Itálie, Finsko, Francie, Lichtenštejnsko, Lucembursko, Monako, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Velká Británie (18).

Státy, na jejichž území je možno rozšířit účinky evropského patentu: Albánie, Litva, Lotyšsko, Slovinsko.

e) Patentová informace a dokumentace. Mezinárodní patentové třídění

PATENTOVÁ DOKUMENTACE JAKO ZDROJ TECHNOLOGICKÉ INFORMACE

Patentové dokumenty (přihlášky vynálezů, udělené patenty, dodatkové patenty apod.) neplní jen ochrannou funkci, ale slouží i dalším právním, technickým a ekonomickým účelům. Jsou především *hlavním zdrojem technologické informace*, přičemž ve srovnání s jejími ostatními prameny mají četné výhody: 1. V době svého vydání obsahují patentové dokumenty *nejnovější technologické informace*. Je to pochopitelné, neboť jejich předchozí zveřejnění by znamenalo ztrátu novosti. 2. Patentové dokumenty různých zemí mají převážně *unifikovanou strukturu*, což usnadňuje využití jejich informační hodnoty. 3. Patentové

dokumenty převážně obsahují informace, které nejsou zveřejněny v jiných pramenech, a to ani později. Odhaduje se, že v celosvětovém měřítku více než 80% technologických informací je obsaženo právě v patentových dokumentech a pouze necelých 20% je publikováno v odborném tisku. Patentová dokumentace je tedy naprosto nezbytným pramenem informací pro veškerý technický výzkum a vývoj, ať ho provádí kdokoli kdekoli na světě. Patentová dokumentace je pochopitelně potřebná i pro patentové úřady, které by bez rešerše a průzkumu nemohly posuzovat přihlášky nových vynálezů. 4. Patentové dokumenty uvádějí *zatřídění vynálezů*. Jednotlivé patentové úřady třídí patentové dokumenty podle oborů techniky, k nimž patří. Za pomoci klasifikačních symbolů lze tak rychle vyhledat právě ty dokumenty, které jsou předmětem zájmu.

ŠTRASBURSKÁ DOHODA O MEZINÁRODNÍM PATENTOVÉM TŘÍDĚNÍ

Přístup k patentové informaci (tj. informaci obsažené v patentových dokumentech) je podmíněn přístupem k těmto dokumentům, jakož i jejich pokud možno snadným použitím - potřebné dokumenty by měly být rychle a spolehlivě vyhledatelné a údaje v nich obsažené by měly být co nejsrozumitelnější.

Pokud jde o vlastní přístup k patentové dokumentaci, má většina patentových úřadů vlastní fondy, pokrývající kromě vlastních dokumentů i určitý počet cizích zemí. Na příklad český Úřad průmyslového vlastnictví má ve svém fondu přes 20 miliónů patentových dokumentů zahrnujících přibližně 40 zemí. Tento fond je veřejně přístupný a je využíván především těmi zájemci, kteří nepoužívají služeb zahraničních komerčních patentových databází nebo nemají k dispozici soubory patentových dokumentů zaznamenané na optických discích (CD-ROM).

Odhaduje se, že celosvětový objem patentových dokumentů činí zhruba 40 miliónů, přičemž na jeden vynález připadá v průměru 9 patentových dokumentů. Patentové dokumenty jsou vydávány ve více než 100 zemích. Počet těchto dokumentů publikovaných každý rok dosahuje v celosvětovém měřítku přibližně jeden milión. Vynálezy vznikají ve všech oblastech vědy a techniky, a to nejvíce v oblastech chemie, elektřiny a mechaniky. Masa technologických informací obsažených v patentových dokumentech je obrovská a pokrývá prakticky všechny oblasti. Tyto informace musí být dostupné všem, kdo je potřebují. Pouhá publikace a rozšíření dokumentů nestačí, neboť jejich počet je příliš vysoký a rozmanitost jejich obsahu příliš velká. Je proto třeba mít k dispozici systém, který by umožnil **určit a vyhledat patentové dokumenty**, které se vztahují k určitým oblastem techniky.

Každý stát proto musí používat **třídící (klasifikační) systém**, který dovoluje každý jednotlivý vynález zařadit pod určitou položku a podle klasifikačního symbolu této položky jej pak opět vyhledat. Na světě bylo dosud vytvořeno několik národních klasifikačních systémů. Československo nevypracovalo nikdy svůj vlastní systém. Jako svůj národní systém používalo v minulosti velmi rozšířený systém německý.

Šíření patentových dokumentů jednotlivých zemí však nezná hranic. Patentové dokumenty jsou mezi patentovými úřady jednotlivých zemí vyměňovány a ten, koho zajímá stav techniky v určité oblasti, musí konzultovat nejen dokumenty domácí, ale i zahraniční. Bylo proto velmi žádoucí vypracovat mezinárodně jednotný systém třídění vynálezů. To se stalo *Štrasburskou dohodou o mezinárodním patentovém třídění*, uzavřenou dne 24. března 1971. Dnes má tato dohoda, doplněná v roce 1979, téměř 30 smluvních stran, mezi nimiž je i Česká republika. Mezinárodní patentové třídění (MPT) je však fakticky užíváno celkem v asi 70 zemích.

Hlavním závazkem smluvních stran je používat MPT pro třídění vynálezů a uvádět klasifikační symboly na všech patentových dokumentech. Hlavním právem smluvních stran je podílet se na práci při zdokonalování tohoto třídícího systému.

MPT rozděluje celou oblast techniky na 8 *oddílů (sekcí)* označených velkými písmeny, z nichž každý tvoří jeden svazek oficiální publikace MPT. Jsou to:

- A. Lidské potřeby
- B. Průmyslové techniky a doprava
- C. Chemie a hutnictví
- D. Textil a papír
- E. Stavebnictví
- F. Mechanika. Osvětlování a topení. Vytápění. Zbraně. Práce s trhavinami
- G. Fyzika
- H. Elektřina (elektrotechnika)

Nejvíce vynálezů je přihlašováno z oblasti odpovídající oddílu C (chemie), následuje H (elektrotechnika) a F (mechanika). Oddíly se dále člení na *třídy*, ty dále na *podtřídy, skupiny a podskupiny* několika řádů. MPT obsahuje v současné verzi přibližně 64 000 základních položek.

Vývoji techniky je nutné přizpůsobovat také MPT, které je tak každých pět let novelizováno.

f) Budapešťská smlouva o mezinárodním uznávání uložení mikroorganismů pro účely patentového řízení

Jednou z podmínek udělení patentu je popsání vynálezu, který je jeho předmětem. Je-li vynález tvořen **průmyslovým produkčním mikroorganismem**, nestačí jeho slovní popis. Vzorek mikroorganismu musí být uložen u specializované instituce vybavené příslušným zařízením. Při podávání přihlášky ve více zemích by k tomu muselo dojít ve všech těchto zemích, což by znamenalo zbytečnou duplicitu a podstatné zvýšení nákladů pro přihlašovatele.

Tuto situaci řeší *Smlouva o mezinárodním uznávání uložení mikroorganismů pro účely patentového řízení*, uzavřená v Budapešti dne 28. dubna 1977 (vstup v platnost 19. srpna 1980). ČR je její smluvní stranou a tedy i členským státem Budapešťské unie.

Základem smlouvy je povinnost států, které připouštějí nebo ukládají uložení mikroorganismu pro účelu patentového řízení, aby toto uložení mohlo být provedeno u kteréhokoli "**mezinárodního ukládacího orgánu**" - tedy u jediného pro všechny státy, kde je přihláška vynálezu podána. "Mezinárodní ukládací orgán" je vědecká instituce, někdy zvaná "sbírka kultur", kde mohou být mikroorganismy uloženy a skladovány. Jedním z těchto orgánů je i Československá sbírka mikroorganismů Masarykovy univerzity v Brně.

III. 2. UŽITNÉ VZORY

Užitný vzor nebo **model** je technické řešení, které nedosahuje dimenze vynálezu, které však nicméně přesahuje rámec pouhé odborné dovednosti. V České republice je ochrana užitných vzorů upravena zákonem č. 478/1992 Sb. o užitných vzorech. Ochrana se užitému vzoru poskytuje na základě zápisu do rejstříku užitných vzorů, vedeného u Úřadu průmyslového vlastnictví.

Užitné vzory se někdy v systematicce průmyslových práv řadí do kategorie průmyslových vzorů. Svou podstatou však mají blíže k patentům. Tomu odpovídá také celosvětový trend, který řadí užité vzory k patentům a v některých zemích jsou dokonce užité vzory považované za "malé patenty". Pařížská unijní úmluva uvádí "užitné modely" ve výčtu elementů průmyslového vlastnictví.

III. 3. PRŮMYSLOVÉ VZORY

a) Základní pojmy

POJEM PRŮMYSLOVÉHO VZORU

Průmyslový vzor chrání výsledek tvůrčí činnosti, jímž je určitý vzhled výrobku, určený potencionálním spotřebitelům. Chrání tedy vnější uspořádání výrobku, které je původní a má charakter estetický, nikoli funkční. Je to ornamentální (ozdobný) nebo estetický aspekt výrobku. Ornamentální aspekt může spočívat ve tvaru, v obrysu, ve vzoru (kresbě), v barvě výrobku nebo v kombinaci těchto znaků. Musí být proto vnímatelný zrakem. Aby mohla být průmyslovým vzorem, musí být vnější úprava výrobku nová a průmyslově využitelná. Průmyslovým vzorem *není technické nebo konstrukční řešení výrobku* (jedná se tedy o tzv. "**vkusový vzor**").

Vzhled výrobku je jedním z faktorů, které na trhu odlišují výrobky téhož druhu a obdobných parametrů, pocházející od různých výrobců. Spotřebitel si v těchto případech bude vybírat podle kritéria estetického.

Některé vzory však mohou mít vliv na užité vlastnosti výrobku, na příklad tvar střenky nože, vzorek na pneumatice, tvar boty, tvar karosérie automobilu apod., nebo mohou dokonce být jednodušším technickým řešením. Takové vzory mají zcela jiný charakter. Jsou označovány jako "**vzory užité**" a blíží se kategorii vynálezů. Předmět ochrany je u nich stejný jako u vynálezu - technické řešení, tedy funkčnost určující užitou hodnotu výrobku bez ohledu na estetický aspekt.

Ochrana průmyslového vzoru tedy dopadá na případy, kdy vzor je zapracován do výrobku (např. jako jeho tvar) nebo reprodukován na jeho povrchu (např. ve formě ornamentu). Nedopadá naproti tomu na situace, kdy jiní výrobci produkují stejné nebo podobné výrobky stejných funkčních vlastností a přitom nepoužijí ani neaplikují elementy tvořící součást chráněného vzoru.

Terminologicky se někdy rozlišují **průmyslové "vzory"** a "**modely**". Toto rozlišení je typické pro frankofonní státy a je založeno na tom, zda předmět vzoru je dvojrozměrný nebo trojrozměrný. Tak kresba bude vzorem, zatímco tvar předmětu modelem. Francouzská terminologie proto používá pojmu "dessins et modèles industriels", jehož anglickým ekvivalentem je vždy jen "industrial designs".

Průmyslové vzory jsou chráněny, podobně jako ochranné známky, prostřednictvím **zápisu v rejstříku vzorů**. Hlavními podmínkami pro zápis jsou novost, průmyslová využitelnost (odtud "průmyslový" vzor) a soulad s veřejným pořádkem v dané zemi. Vlastní novost se ovšem chápe úžeji než v případě vynálezů: obvykle se zkoumá pouze novost v daném státě, nikoli celosvětová. Česká úprava vyžaduje sice novost celosvětovou, avšak nedostatek novosti váže na publikace ve veřejně dostupných pramenech.

Novost vzoru se někdy chápe spíše jako *původnost*, obdobně jako ve smyslu autorskoprávním. Někdy jsou pochybnosti o původnosti vzoru, při jehož vytvoření (modelování) bylo použito počítače. Převládá názor, že počítač je pracovní nástroj a

jeho použití nemá vliv na původnost. Např. podle britského Copyright, Designs and Patents Act z r. 1988 "v případě vzoru vytvořeného počítačem (computer-generated design) je za původce vzoru považována osoba, která učinila k vytvoření vzoru potřebné kroky" (sect. 214 odst. 2).

Průmyslovou využitelností vzoru se rozumí *jeho aplikace na továrně (sériově) vyráběný výrobek*. Musí zde tedy nutně existovat jeho element výrobní, průmyslový. Estetické výtvořiny jedinečné, vzniklé mimo sériovou tovární výrobu (např. na zakázku zhotovená mříž nebo krejčím ušitý oděv) nemohou být jako průmyslový vzor chráněny. Podle okolností však zde může připadat v úvahu ochrana autorskoprávní, má-li výtvořina pojmové znaky díla.

Výrobek chráněný průmyslovým vzorem může být *zároveň* chráněn autorským právem jako autorské dílo. Nejdůležitější rozdíly mezi oběma druhy ochrany jsou následující: a) U vzoru musí být povinně znak průmyslové využitelnosti, který není pojmovým znakem autorského díla. b) Vzorek je chráněn až na základě zápisu, který může být v některých zemích po dřívějším zveřejnění odmítnut. Autorské dílo je chráněno bez ohledu na zveřejnění a bez formalit (s výjimkou USA a některých dalších zemí amerického kontinentu). c) Ochrana průmyslového vzoru je omezená na krátkou dobu (5 let), zatímco autorské dílo je chráněno nepoměrně déle (zásadně 50 let po smrti autora).

Řízení o zápisu začíná podáním přihlášky, která musí obsahovat žádost o zápis, identifikaci přihlašovatele, vzorek výrobku, na němž je vzor uplatněn, případně fotografii, spočívá-li vzorek v kresbě nebo barvách, určení okruhu výrobků, na nichž bude vzorek používán a zařazení těchto výrobků v rámci příslušného systému třídění. Při podávání přihlášky lze uplatnit prioritu podle Pařížské unijní úmluvy, která činí u průmyslových vzorů 6 měsíců.

Přihláška průmyslového vzoru je podrobena **průzkumu**, a to buď jen formálnímu, nebo i úplnému. Je-li výsledek řízení pozitivní, průmyslový vzorek je zapsán do rejstříku průmyslových vzorů a přihlašovatel obdrží osvědčení o zápisu.

Vlastník průmyslového vzoru tak získává výlučné právo využívat svůj vzorek nebo udělovat k tomu svolení jiným subjektům. Třetí strany především nesmí bez jeho povolení kopírovat vzorek při výrobě a nesmí dovážet, nabízet k prodeji ani prodávat výrobek obsahující chráněný vzorek. Vzory se zapisují zpravidla na 5 let a zápis je možné v omezeném rozsahu obnovit (např. dvakrát na dalších 5 + 5 let - česká úprava).

b) Mezinárodní úmluvy týkající se průmyslových vzorů

PAŘÍŽSKÁ UNIJNÍ ÚMLUVA

Tato úmluva pouze stanoví smluvním státům povinnost průmyslové vzory chránit, a to jakýmkoli způsobem, tedy i jen v rámci ochrany proti nekalé soutěži. Většina zemí však průmyslové vzory chrání jako samostatné průmyslové právo, jak je tomu i v ČR.

DOHODA TRIPS

Dohoda TRIPS obsahuje jen velmi stručná ustanovení, která nepřinášejí nic nového. Minimální doba ochrany je stanovena na 10 let.

MEZINÁRODNÍ ZÁPIS PRŮMYSLOVÝCH VZORŮ HAAGSKÁ DOHODA O MEZINÁRODNÍM ZÁPISU PRŮMYSLOVÝCH VZORŮ

Haagská dohoda o mezinárodním zápisu průmyslových vzorů je založena na obdobných principech jako Madridská dohoda o mezinárodním zápisu známek. Mezinárodní přihláška podaná prostřednictvím národního úřadu průmyslového vlastnictví k Mezinárodnímu úřadu v Ženevě má účinky národních přihlášek ve všech státech, které přihlašovatel specifikoval jako státy, v nichž má o ochranu zájem. Na rozdíl od Madridské dohody nevyžaduje se zde, aby mezinárodní přihlášce předcházela zápis vzoru v zemi původu. Haagská dohoda byla sjednána v r. 1925 a několikrát doplněna a revidována. Smluvní strany tvoří *Haagskou unii*. Česká republika není smluvní stranou.

LOCARNSKÁ DOHODA O MEZINÁRODNÍM TŘÍDĚNÍ PRŮMYSLOVÝCH VZORŮ

V roce 1968 byla v Locarnu sjednána dohoda, která zavedla *mezinárodní systém třídění průmyslových vzorů*. Vstoupila v platnost o tři roky později a v roce 1979 byla doplněna. Její smluvní státy, mezi něž patří i Česká republika, tvoří *Locarnskou unii*.

Locarnské mezinárodní třídění průmyslových vzorů usnadňuje řešerše průmyslových vzorů a odstraňuje nutnost reklasifikace dokumentů vyměňovaných na mezinárodní úrovni. Státy, které toto mezinárodní třídění používají, nepotřebují vlastní třídící systém. Členské státy Locarnské unie jsou povinny uvádět na úředních dokumentech týkajících se přihlášky nebo zápisu vzoru čísla tříd a podtříd mezinárodního třídění, do nichž náleží výrobky obsahující vzor. Locarnské mezinárodní třídění je používáno rovněž Mezinárodním úřadem při mezinárodním zápisu průmyslových vzorů podle Haagské dohody.

Třídění obsahuje seznam tříd a podtříd, jakož i abecední seznam výrobků obsahujících vzor s uvedením příslušné třídy a podtřídy. Oba seznamy jsou periodicky doplňovány nebo měněny Výborem expertů. Tříd je v současné verzi 32, podtříd je 223 a seznam výrobků obsahuje více než 6000 položek.